

فهرست مطالب

مقدمه	۹
مقدمه مؤلف	۱۳
فصل اول: تاریخچه پزشکی	۱۵
فصل دوم: حقوق اجتماعی درمانی	۲۱
الف) منشور حقوق بیمار	۲۲
ب) منشور تکریم مادران باردار	۳۱
ج) حقوق بیمار در داروخانه	۳۳
فصل سوم: حقوق درمانی در بیمارستان	۳۵
فصل چهارم: حقوق جزایی درمانی	۴۵
الف) مسئولیت کیفری پزشک	۴۵
ب) جایگاه رضایت و برائت در خدمات پزشکی	۴۹
ج) مراجع قضایی صالح به رسیدگی	۵۵
۱- شورای حل اختلاف	۵۵
۲- دادسرای عمومی و انقلاب	۵۶
۳- دادگاه کیفری یک یا دو	۵۸
۴- دادگاه انقلاب	۵۹
ج) مصادیق جرایم پزشکی	۶۰
۱- سهل انگاری در انجام وظیفه و عدم رعایت موازین علمی ، شرعی و قانونی	۶۰
۲- ارتکاب عمدی قتل و صدمات بدنی در جریان اعمال پزشکی	۶۳
۳- ارتکاب غیر عمدی قتل و صدمات بدنی در جریان اعمال پزشکی	۶۴
۴- افشاء اسرار پزشکی	۶۵

- ۶۶-۵- صدور گواهی خلاف واقع پزشکی.....
- ۶۷-۶- خودداری از کمک به مصدومین و افراد در معرض خطر جانی.....
- ۶۸-۷- سقط جنین عمدی.....
- ۷-۸- جعل عنوان پزشک متخصص.....
- ۷۱-۹- عدم حضور مسئول فنی در داروخانه.....
- ۷۲-۱۰- انجام امور پزشکی بدون پروانه لازم.....
- ۷۳-۱۱- جرایم مربوط به دارو و فرآورده های مربوطه.....
- ۷۵- فصل پنجم: حقوق مدنی درمانی.....**
- ۸۱- فصل ششم: حقوق انتظامی درمانی.....**
- ۸۱- الف) مسئولیت انتظامی پزشک.....
- ۸۴- ب) مجازاتهای انتظامی پزشک.....
- ۸۵- ج) مصادیق تخلفات انتظامی و مجازاتهای آن.....
- ۸۶-۱- انجام خدمات پزشکی با اعمال تبعیض.....
- ۸۷-۲- سهل انگاری در انجام وظیفه قانونی.....
- ۸۸-۳- افشاء اسرار حرفه ای و نوع بیماری.....
- ۸۹-۴- عدم صرف وقت کافی برای معالجه و تشخیص.....
- ۹۱-۵- انجام امور خلاف شؤون پزشکی.....
- ۹۲-۶- تحمیل مخارج غیر ضروری.....
- ۹۳-۷- ایجاد رعب و هراس در بیمار.....
- ۹۴-۸- تجویز داروهای روان گردان و مخدر.....
- ۹۵-۹- عدم رعایت تعرفه های خدمات درمانی.....
- ۹۶-۱۰- همکاری در پیشگیری از بیماریهای واگیری.....
- ۹۷-۱۱- جذب بیمار به مطب شخصی.....
- ۹۸-۱۲- دریافت وجه یا مالی از بیماران.....
- ۹۸-۱۳- جذب بیمار برخلاف شؤون حرفه پزشکی.....
- ۱۰۰-۱۴- تبلیغات گمراه کننده.....
- ۱۰۱-۱۵- استفاده از عناوین علمی و تخصصی غیر تأیید شده.....

۱۰۱.....	۱۶- تجویز داروی غیرمجاز.....
۱۰۲.....	۱۷- امتناع از ادامه معالجه.....
۱۰۳.....	۱۸- تخلف از ادامه درمان به جهت وجود پزشک مشاور.....
۱۰۳.....	۱۹- تجویز داروهای مازاد بر نیاز بیمار.....
۱۰۴.....	۲۰- فروش غیرمجاز دارو و ابزار پزشکی.....
۱۰۴.....	۲۱- عدم تنظیم نسخه خوانا و قابل فهم.....
۱۰۵.....	۲۲- عدم نظارت مسئولان فنی.....
۱۰۶.....	۲۳- تخلف از اندازه و سایر مشخصات سر نسخه‌ها، تابلوها.....
۱۰۶.....	۲۳- بکارگیری و استفاده از افراد غیر مجاز در امور پزشکی.....
۱۰۷.....	۲۴- عدم اطلاع نشانی و تغییر نشانی به سازمان نظام پزشکی.....
۱۰۷.....	۲۵- تعلل در انجام اقدامات مناسب برای نجات بیمار.....
۱۰۸.....	۲۶- عدم رعایت مقررات و مصوبات حرفه ای.....
۱۰۸.....	۲۷- تخلفات تعزیراتی.....
۱۰۹.....	د) مراجع انتظامی رسیدگی به تخلفات پزشکی.....
۱۱۰.....	ه) آیین دادرسی شکایت انتظامی.....
۱۱۸.....	و) سامانه های اعلام تخلف.....
۱۲۱.....	فصل هفتم: حقوق بیمه‌ای درمانی.....
۱۳۳.....	فصل هشتم: ضمایم.....

avabook.com

بنام خداوند منان

مقدمه ای بر یک راه نو و خدمتی متمایز

احتمالا "درد" یکی از اولین واژه های ادبیات انسانی بوده است و از روزی که انسان خلق شده است و روح در جسمش دمیده شده است گویی درد نیز همزاد روح و جسم آدمی متولد شده است.

گرچه به نظر می رسد در ابتدا نوع جسمی آن بیشتر مورد توجه بشر بوده است تا درد روحی و سپس آرام آرام "درد" روح و روان نیز به ادبیات انسانی وارد شده است لکن سلامتی یکی از آمال و آرزوهای انسان بوده و بشر خاکی عدم وجود سلامتی را مترادف با رنج، فرسودگی، پیری و سرانجام زوال دانسته است.

از طرفی ساختار بشر به گونه ای است که در صورت وجود سلامتی کمتر در کی از بیماری و رنج ناشی از آن دارد و به ویژه در سنین پایین تر خود را شاید زوال ناپذیر تصور نماید به گونه ای که سعدی علی الرحمه می فرماید:

«قدر عافیت کسی داند که به مصیبتی گرفتار آید.» و در آموزه های دینی ما سلامت جایگاه ویژه ای داشته و دارد به نوعی که امام علی (ع) می فرماید: «النعتمان مجهولتان، الصحه و الامان» دو نعمت است که مجهول مانده است: سلامتی و امنیت. همچنین است که به فرموده

امام سجاد (ع) سلامتی نعمتی پنهانی است هر گاه یافتی آن را فراموش می کنی و هرگاه از دست می دهی آن را به یاد می آوری.

به عبارتی آدمی در طول تاریخ کمتر قدر سلامتی و نعمت ناشی از آن را دانسته است و طی سالهای اخیر انسان مدرن به ویژه در جوامع توسعه یافته و پیشرو و کمتر در جوامع در حال توسعه گویی به فکر پیشگیری از بیماری ها افتاده است تا درمان.

و اما بیماری و درد و رنج ناشی از آن از یکسو و هزینه های فراوان درمان از سوی دیگر مدام دغدغه ای برای جوامع انسانی بوده است. گرچه امروزه بیمه ها، شرکت های تسهیل گر درمان و... عموماً در تلاش اند تا بخشی از بار مادی ناشی از بیماری ها را از روی دوش انسان بیمار بردارند.

اصولاً واژه "بیمار" در فرهنگ عامه به کسی که سلامتی اش به شدت مورد تهدید قرار گرفته است اطلاق می گردد و فرهنگ عامه یک درمان خواه دندانپزشکی، پوست، مو، زیبایی و... را کمتر در زمره بیماران تلقی می کنند؛ حال آن که در فرهنگ تخصصی دنیای پزشکی گویی هر مراجعه کننده ای به درمان گران و مراکز شبه درمانی نیز یک "بیمار" پنداشته می شود.

جدای از این تعبیرها و تفسیرها، "مجموعه سفیر لبخند سلامت" به عنوان یک فعال حرفه ای تسهیل گر حوزه درمان در تلاش است تا نقش تسهیلگر حرفه ای را در این زمینه ایفا نماید و درمان خواهان را به نزدیکترین و به صرفه ترین و متخصص ترین پزشکان و مراکز درمانی متصل نماید تا هم فرصتی را برای یادآوری برخی پیشگیری ها و درمان ها به هموطنان فراهم آورد و هم بهترین پزشکان و دندانپزشکان و سایر متخصصین علم پزشکی و مراکز درمانی را با مطلوب ترین قیمت ممکن و با کیفیت ترین خدمات به هموطنان معرفی نماید تا شاید توانسته باشد گامی در راه افزایش شاخص سلامتی در جامعه بردارد.

بدیهی است تمامی متخصصین مذکور دارای مجوز قانونی فعالیت از ارگان های مسئول ذیربط بوده و مجموعه سفیر صرفاً نقش تسهیل گری فوق را عهده دار است.

و اما فعالیت چند ساله اخیر یک نکته اساسی را نیز به مسئولین مجموعه سفیر یادآوری نموده است و آن هم بی اطلاع بودن و یا حداقل کم اطلاع بودن بسیاری از شهروندان و حتی فعالان بخش پیشگیری و درمان با حقوق شهروندی خویش است که در این راستا و برای پاسخ به این نیاز در مذاکره با استاد ارجمند علم حقوق جناب آقای مجتبی باری راهی گشوده شد تا مطالبی تحت عنوان "حقوق مرتبط با مسائل درمانی مردم در مراجعه به مراکز درمانی" تالیف و تدوین گردد تا در اختیار هموطنان و فعالان حوزه خدمات درمانی قرار گیرد.

ضمن تقدیر از زحمات بی شائبه استاد ارجمند جناب آقای باری و کسب اجازه از محضر ارجمند ایشان موجب افتخار است که کتاب حاضر را تقدیم نمایم، به جملگی پزشکان، دندانپزشکان و سایر متخصصان و درمان گران که بر پایه سوگند نامه خود مدام در راه خدمت به هموعان خویش کوشیده اند تا باری از دوش پر درد آنان بردارند و سلامتی و سعادت را به جامعه ایران عزیز هدیه نمایند و نیز تقدیم می نمایم به تمامی هموطنان ارجمند که در تلاش اند با اطلاع از حقوق شهروندی خویش در بخش خدمات درمانی مسئولین واحدهای مربوطه را در ارائه خدمات مطلوبتر یاری نمایند و نیز خاضعانه تقدیم نمایم به همه آنانی که در تلاش اند تا بار دردی را از دوش پر رنج هم نوعان خویش برداشته و برای کاستن از آلامشان گامی بردارند. گامی در راه سلامت، در راه سعادت و در راه آرامش و آسایش!

بنی آدم اعضای یکدیگرند
 که در آفرینش زیگ گوه‌رند
 چو عضوی به درد آورد روزگار
 دگر عضوها را نماند قرار

با افتخار و احترام
 افشین داداش زاده
 مدیر طرح، توسعه و آموزش مجموعه
 سفیر لبخند سلامت

avabook.com

مقدمه مؤلف

یا من اسمه شفاء

معالجه و درمان یک ضرورت عمومی و مورد نیاز اساسی افراد جامعه است که در آموزه‌های دینی در ردیف اعمال نیک و احسان به‌شمار آمده است، نجات جان بیمار نیازمند، دارای اهمیت زیادی است.

اما آن چه مهمتر می‌نماید اطلاع بیمار از حقوقی است که در جریان تشخیص و معالجه بیماری خود، خواهد داشت حقوق بیمار بدان حد مهم است که می‌توان آن را یکی از انواع حقوق شهروندی تلقی نمود و به همین دلیل نیاز به حمایت حقوق عمومی دارد. در قانون اساسی کشور ما به عنوان سند بنیادین حقوق شهروندی بند ۱۲ اصل سوم قانون اساسی به تعمیم بهداشت و بیمه برای تمام شهروندان اختصاص یافته تاکید دارد و در فصل سوم قانون اساسی که به حقوق ملت اختصاص یافته است، اصل ۲۹ قانون اساسی به صراحت به برخورداری از خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره برای همگان به عنوان یک حق پرداخته شده است. شکی نیست که از میان مشاغل گوناگون، شغل پزشکی جایگاهی خاص دارد. اهمیت سلامت انسان و برخورداری از زندگی به دور از درد و تنش‌های حاصل از بیماری موجب شده است طبابت از دیرباز به عنوان شغلی مهم و شریف قلمداد شود. در فرهنگ ایرانی نیز پزشکان نه فقط به عنوان اشخاصی متخصص بلکه به منزله افراد برخوردار از پایگاه اجتماعی، همواره از قشرهای موثر و مورد اعتماد عمومی بوده‌اند. متقابلاً اهمیت جایگاه و حیاتی بودن فعالیت پزشکان بر دامنه مسئولیت آن‌ها افزوده است.

بسیار اتفاق می افتد که اعمال حق بیمار با جایگاه پزشک در جامعه تعارض پیدا می نماید و علم حقوق نیز بر اساس همین اهمیت در مقام تنظیم رابطه پزشک و بیمار دارای ضوابطی است تا فرآیند درمان و ارتباط بین پزشک و بیمار به بهترین شکل صورت پذیرد. علم حقوق، تعهدات و حقوق هریک از طرفین رابطه را مشخص می نماید تا از یک سو چتر حمایتی، فعالیت های حیات بخش پزشکی را تحت شمول قرار دهد و از سوی دیگر مانع هر نوع سوءاستفاده و یا تضييع حقوق احتمالی بیمار و پزشک گردد.

لاجرم بروز هر نوع منازعه حقوقی بین بیمار و پزشک محتمل و ممکن است و برخورداری از یک نظام پزشکی و درمانی کارآمد به قوانین و نظام نامه هایی نیازمند است که با شناخت کامل از رابطه طرفین به بهترین شکل اختلافات بین بیمار و پزشک را فیصله دهد.

در این مجموعه برآنیم تا به زبان ساده به بررسی و بیان تمامی حقوق درمانی یک بیمار در جریان تشخیص، معالجه و درمان بیماری پردازیم و با ساده سازی متون پیچیده حقوقی شخص بیمار را به حقوق اولیه خود آگاه ساخته و روش های اعمال این حقوق را به او بیاموزیم.

در پایان فرصت را جهت تجدید احترام به همه خوانندگان اثر حاضر مغتنم شمرده و امیدواریم بتوانیم این مجموعه را با گذشت زمان به روزرسانی نماییم و اعتقاد داریم هیچ مجموعه و اثری را بی نقص و عیب نمی توان یافت لذا از آن جا که این شیوه نگارش در آثار حقوقی بی سابقه بوده و نتوانسته ایم از تجربیات دیگر حقوق دانان و نویسندگان استفاده نماییم، از کلیه خوانندگان عاجزانه تقاضا داریم نواقص کار را متذکر گردند تا در مراحل بعدی اشکالات موجود بررسی و نسبت به رفع آن بکوشیم.

فصل اول

تاریخچه پزشکی

۱. در تمدن های ابتدایی که جوامع بشری به صورت قبیله ای بود، مردان روحانی قبیله با احاطه بر شناخت گیاهان دارویی، طبابت نیز می کردند.
۲. در زمان های دور، چون روحانیون، این فکر را که «بیماری ها، ناشی از خشم خدایان هستند»، گسترش داده بودند، مسؤولیتی متوجه آنها نبوده است.
۳. در یونان باستان در صورتی که پزشک به علت خطاء در معالجه موجب مرگ بیمار می شد، مستوجب مرگ بود.
۴. در ماجرای هفستیون، اسکندر مقدونی، دستور اعدام پزشک معالج او را به علت عدم شفای نامبرده، صادر نمود.
۵. رومیان باستان نیز که وارث علوم، فنون و طب یونانی و ایرانی بودند، جهل و خطای پزشکی را موجب مسؤولیت می دانستند و در صورتی که یک پزشک در معالجاتش، از

- اصول و ضوابط مسلم پزشکی تخطی می کرد، او را به جبران خسارات وارده به متضرر ملزم می نمودند.
۶. فتح بابل توسط کوروش کبیر در سال ۵۰۵ قبل از میلاد، موجب آشنایی ایرانیان با دستاوردهای پزشکی چند صد ساله بابل شد.
۷. افلاطون که میان هنر و حرفه تفکیک قائل بود، بر آن بود که پزشکی یک هنر است.
۸. از دیدگاه افلاطون، پزشک، هنرمندی است که هدف او، درمان بیمار است.
۹. «هانمان» در کتاب «ارغنون پزشکی عقلی» می نویسد: «از سه گروه پزشک باید دوری جست: اول کسانی که تنها به ظاهرشان می اندیشند. دوم آنان که در اندیشه دیدن بیمار بیشترند، به گونه ای که نمی توانند به هر بیمار، وقت کافی اختصاص دهند. سوم گروهی که نگرش مادی دارند و هیچ چیز را بهتر از سخن گفتن های کوتاه، حرف های بیهوده و شایعه های رسواکننده دوست ندارند».
۱۰. در دوران پادشاهی هخامنشیان، ارتباط فرهنگی میان ایران و یونان وجود داشت و حتی عده ای از پزشکان یونانی در کنار اطبای ایرانی، در دربار پادشاهان ایران، به طبابت اشتغال داشتند.
۱۱. در دوران ساسانیان پزشکان دارای اعتبار خاصی بودند. در این دوره پزشکان به چهار دسته تقسیم می شدند که عبارت از دارو پزشکان و تن پزشکان، کرتوپزشکان (جراحان)، دات پزشک (پزشک قانونی) و مهتر پزشکان (روانپزشکان) بودند.
۱۲. دروس پزشکی در دانشگاه جندی شاپور، مخلوطی از طب ایران، هند و یونان بود. از همین دانشگاه افرادی چون برزویه طیب، بزرگمهر و نیز خرداد برزین فارغ التحصیل شدند که سرآمد پزشکان آن دوران بودند.
۱۳. در بیماری سخت دختر ملکه چین که پزشکان چینی از درمان آن عاجز ماندند، خرداد برزین، پزشک مشهور عصر خسرو پرویز، به چین رفت و بیماری او را درمان نمود.
۱۴. با توجهی که دانشمندان بزرگ اسلامی به دانش پزشکی داشتند، شعبه ها و فروع زیادی در آن پیدا شد. این شعب، به موضوعات آن علم مربوط می شد که گاهی به کیفیت

درمان و گاهی به حالت های مختلف انسان ها هنگام معالجه می پرداخت؛ مانند تدبیر الاصحاء (تندرستی اشخاص)، تدبیر الحبالی (سلامتی زنان آبتن جهت سالم نگاه داشتن جنین)، تدبیر المولودین (پزشکی نوزادان)، تدبیر الصبیان (پزشکی کودکان)، تدبیر المشایخ (پزشکی سالخوردگان).

۱۵. رشد و اعتلای پزشکی اسلامی بیش از هر چیز مرهون تلاشهای پزشکان برجسته ایرانی مانند ذکریای رازی، ابوعلی سینا و ... بود.

۱۶. ذکریای رازی، پزشک مسؤول بیمارستان ری بود. هر بیماری که به بیمارستان مراجعه می کرد، ابتدا توسط شاگردان او معاینه می شد و اگر مسأله برای آنان، بسیار پیچیده و غامض بود، به شاگردان بلافضل استاد و در نهایت به خود او ارجاع می شد.

۱۷. آغاز تاریخچه پزشکی در ایران در واقع از دوره ای می باشد که پاتهاها در زادگاه نخستین خود در نزدیکی خوارزم زندگی می کردند و اولین پزشک آریایی تریتا نامیده شده است.

۱۸. نوشته های کتاب های مختلف زبان پهلوی نشان می دهند که «تریتا» در جراحی نیز دست داشته و از خواص دارویی گیاهان مختلف نیز آگاهی کامل داشته و به ویژه خود عصاره آنها را تهیه می کرده است.

۱۹. بقراط ظاهراً اولین کسی بود که در تاریخ طب را به صورت منظم و مدون ارائه کرد و آن را از سحر و جادو جدا ساخت بود.

۲۰. به جرات می توان گفت که ایرانیان اصول آن چیزی را که طب یونانی نامیده شده به یونانیان تعلیم داده اند. حتی خود یونانی ها هم فرضیه طبایع چهارگانه خود را یک فرضیه بیگانه می شناختند و به رسم آن زمان آن را ایرانی می نامیدند.

۲۱. در قرن چهارم میلادی بود که مردم و حتی اطباء کم کم روش بنا نهاده شده توسط بقراط و جالینوس را رها کردند و برای درمان بیماری ها به معالجه با سحر و طلسم متوسل شدند و سال های متمادی روش بقراط و جالینوس به فراموشی نهاده شده بود.

۲۲. در جنگ‌های ایران و یونان بود که آثار طبی بقراط و دیگر اطباء یونانی بدست ایرانیان افتاد و ایرانیان از آن بهره جستند.
۲۳. بعد از اسلام نیز با شکوفایی ترجمه کتب طبی یونان، دانشمندان مسلمان بزرگی از جمله محمدبن زکریای رازی و ابن سینا ظهور کردند.
۲۴. گفته می‌شود که در زمینه طب، پس از انجیل کتاب «قانون در طب» ابن سینا متداول‌ترین کتاب در اروپا شد و طب ابن سینا برای مدت‌ها در اروپا تدریس می‌شد.
۲۵. گفته می‌شود که شخصی به نام پاراسلسوس (۱۵۴۱-۱۴۹۳ میلادی) که کیمیاگری اهل سرزمین سوئیس بود شروع به تدریس پزشکی در «دانشگاه بال» سوئیس کرد و در روز شروع استادی خود کتاب «قانون» را در آتش سوزاند.
۲۶. زمانی که اعراب به ایران حمله کردند مدرسه گندی شاپور در اوج شکوفایی علمی خود بود. در سال ۶۳۶ میلادی گندی شاپور به سپاه اسلام تسلیم شد، ولی خوشبختانه شهرت دانشگاه باعث شد که از گزند حوادث مصون بماند و هم چنان به عنوان مرکز پزشکی قدیم و علوم یونانی نمایان باشد. بعدها با مهاجرت اساتید آن به بغداد کم‌کم از شهرت و آوازه این شهر کاسته شد و بغداد جای آنرا گرفت.
۲۷. نخستین مرکز نوین آموزش پزشکی ایران در سال ۱۲۳۰ به همت میرزا تقی خان امیرکبیر به عنوان بخشی از مدرسه دارالفنون تاسیس شد.
۲۸. پولاک بنیان‌گذار و نخستین انجام‌دهنده بسیاری اقدامات پزشکی مدرن در ایران است؛ از جمله نخستین عمل جراحی مدرن که در دسامبر ۱۸۵۲ انجام شد و در آن فوکتی برای نخستین بار در ایران از اثر برای بیهوشی استفاده کرد.
۲۹. کالبدشکافی یکی از معلمان فوت شده دارالفنون که اولین نمونه از بررسی‌های پزشکی قانونی در ایران هم محسوب می‌شود نیز از جمله اولین اعمال جراحی مدرن ایران محسوب می‌شود.

۳۰. احترام به حقوق بیمار و رعایت اصول اخلاق پزشکی و تعیین چارچوب قانونی برای آن، دارای سوابق ممتد در تاریخ مراقبت های بهداشتی و درمانی کشورها است که در قالب منشور حقوق بیمار، نمود یافته است.

avabook.com